

„În Maieru, am trăit cele mai frumoase și mai fericite zile ale vieții mele”

Liviu Rebreanu

CUIBUL VISURILOR

Director fondator: SEVER URSA

PUBLICAȚIE EDITATĂ DE CONSILIUL LOCAL MAIERU

ANUL XXIV Nr.1 (137) * IANUARIE 2020 *** 8 PAGINI *****

Rebreniana

Saloanele Liviu Rebreanu

Cea de-a XXXVII-a ediție a *Saloanelor Liviu Rebreanu – Festivalul Național de Proză* s-a desfășurat anul acesta în perioada 27-30 noiembrie în mai multe localități ale județului nostru: Bistrița, Prislop, Năsăud, Sângeorz-Băi și Maieru.

Manifestările au avut un program complex, acestea debutând joi, 28 noiembrie 2019, la Casa de Cultură a Sindicatelor din Bistrița, unde a avut loc jurizarea Concursului Național de Proză, juriul fiind format din Aurel Maria Baros – președinte, Liviu Ioan Stoicu, Valeriu Stancu, Olimpiu Nușfelean, Alexandru Uiuu, Virgil Rațiu – membri, și Alexandru Câțcăuan – secretar. Colocviul și premiile revistei „Mișcarea literară” au continuat la Biblioteca Județeană „George Coșbuc” din Bistrița, moderatorii fiind Ioan Pinteș și Olimpiu Nușfelean, ziua încheindu-se la Muzeul Memorial „Liviu Rebreanu” Prislop, unde a avut loc masa rotundă, cu tema *Starea prozei scurte în literatura actuală*, Aurel Maria Baros și Olimpiu Nușfelean fiind moderatorii evenimentului.

Ziua de vineri, 29 decembrie 2019, a început la Sângeorz-Băi, aici fiind vizitat Muzeul de Artă Comparată, vizitându-se apoi Muzeul „Cuibul visurilor” din Maieru.

făcută de către Valeriu Stancu, vicepreședintele juriului, care, de altfel, a subliniat importanța unor asemenea manifestări: „o sărbătoare națională a spiritului și, mai ales, a spiritului rebrenian”.

Marele premiu al Saloanelor „Liviu Rebreanu”- Opera Omnia a fost acordat istoricului, criticului și editorului Nicolae Gheran pentru excepționala activitate de editare și promovare a operei scriitorului Liviu Rebreanu, premiul fiind acordat de către Biblioteca Județeană „George Coșbuc” Bistrița-Năsăud. Trebuie să amintim și faptul că Nicolae Gheran a fost vizitat anul acesta cu ocazia zilei lui de naștere, când a împlinit 90 de ani, de personalități importante ale județului Bistrița-Năsăud, după cum ne amintea și Al. Câțcăuan: „Din partea județului am fost cu Andrei Moldovan care a îngrijit și o antologie dedicată lui Gheran - „Bulevardul” Nicolae Gheran (apărut la Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2019), alături de Ioan Pinteș, directorul Bibliotecii Județene. Din partea Consiliului Județean i s-a transmis un premiu și o diplomă de excelență, de asemenea, zilele acestea, Consiliul Județean luând hotărârea ca Nicolae Gheran să devină cetățean de onoare al județului Bistrița-Năsăud.”

Premiul Casei de Cultură a Sindicatelor Bistrița a fost acordat scriitorului și editorului Valeriu Stancu din Iași, pentru fidelitate față de manifestările acestei instituții.

În cadrul Concursului Național de Proză au existat trei categorii.

Astfel la prima categorie a concursului, aici intrând volumele de proză și eseu, premiile Saloanelor Liviu Rebreanu - 2019, acordate de către Centrul Județean pentru Cultură Bistrița-Năsăud, au fost atribuite scriitorilor:

- Andrei Moldovan (Beclean, județul Bistrița-Năsăud), pentru volumul „Istorie și literatură”, Ed. Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2019;

- Grigore Traian Pop (București), pentru volumul „Sinistrul papagal Gregorio”, Ed.Tracus Arte, București, 2019;

- Icu Crăciun (Maieru, județul Bistrița-Năsăud), pentru volumul „Când vor înflori mălinii” Ed. Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2018;

- Ioana Cistelean (Târgu Mureș), pentru volumul „Staze și metastaze carcerale”, Ed. Charmides, Bistrița, 2019.

(continuare în pag. 2)

Viorel-Daniel Partene

In memoriam

NICOLAE CANDALE

(1951 – 2019)

Începând de astăzi, Niculiță, prietenul meu și al multora dintre D-voastră își începe drumul spre eternitate. Mărturisesc că am rămas consternat și cu strângere de inimă când, în Ajunul Crăciunului, devotata sa soție, Lucreția, mi-a trimis un mesaj în care mă anunța că îl însoțește pe soțul ei, luat de SMURD, la spital, și că situația lui era foarte gravă. E drept, ultima dată când l-am vizitat și apoi am vorbit la telefon avea glasul din ce în ce mai slăbit.

Nicolae Candale, iunie 2016

Foto.: Viorel-Daniel Partene

Rememorarea și evocarea prieteniei cu Niculiță este acum răvășitoare. Nu voi insista asupra acestui lucru, dar este o vorbă în Maieru care sună așa: „Nu știi cât ai ținut la cineva până când nu l-ai pierdut”; cert este că în cei 68 de ani, câți a petrecut pe acest pământ, el a cunoscut atât necazurile și suferința, cât și împlinirea și bucuria. Dar, n-a apucat să se bucure de pensie decât 3 ani și câteva luni.

Ca învățător, cu toate gradele luate, s-a regăsit în foștii săi elevi, în realizările lor, care, sunt convins, îl vor păstra mereu viu în memoria lor. Dragii mei, să nu vi se pară niciodată grea și apăsătoare povara recunoștinței pentru dascălița sau dascălul D-voastră! Niculiță a fost un suflet distins care s-a apropiat de oameni cu multă înțelegere și delicatețe. Vocația sa de dascăl, recitator neîntrecut, solist vocal, handbalist și dansator a meritat și merită stima și respectul nostru.

Doamnelor și domnilor, câte puțin, cu toții ne vom duce către un liman de tihnă și împăcare.

(continuare în pag. 2)

Icu Crăciun

Icu Crăciun, Valeriu Stancu, Alexandru Câțcăuan

Foto.: Viorel-Daniel Partene

Manifestările au continuat la Liceul Tehnologic „Liviu Rebreanu” Maieru, moderatorii acestora fiind criticul Andrei Moldovan, președintele Societății Scriitorilor din Bistrița-Năsăud, Valeriu Stancu, președintele Uniunii Scriitorilor – filiala Iași, Alexandru Câțcăuan, managerul Casei de Cultură a Sindicatelor Bistrița și Icu Crăciun, vicepreședintele Societății Scriitorilor din Bistrița-Năsăud.

După o primire călduroasă în care invitații au fost colindați de către elevii liceului, a avut loc deschiderea oficială, urmată de decernarea premiilor Concursului Național de Proză, ajuns la cea de-a 37 ediție. Decernarea acestora a fost

Rebreniana

Saloanele Liviu Rebreanu

(continuare din pag. 1)

Premiile speciale ale juriului, acordate tot de către Centrul Județean pentru Cultură Bistrița-Năsăud, au revenit scriitorilor:

- Ion Anton (Chișinău, Republica Moldova), pentru volumul „Ieșirea din uitare”, Ed. Lumina, Chișinău, 2019;
- Ionel Stoitș, (Novisad, Serbia), pentru volumul „Pe corzi de suflet”, Editura Tibiscus, 2019;
- Tucu Moroșan, (Câmpulung Moldovenesc), pentru volumul „Guzganii de apă”, Ed. Princeps Multimedia, 2019;
- Florin Otrocol, (Cluj-Napoca), pentru volumul „Sunt un animal înzestrat cu rațiune”, Ed. Grinta, 2019 (premiu acordat de Biblioteca Județeană „George Coșbuc” Bistrița-Năsăud);

Saloanele Liviu Rebreanu – Maieru (noiembrie 2019)
Foto.: Viorel-Daniel Partene

Premiul Saloanelor „Liviu Rebreanu”- 2019 pentru debut, acordat de Biblioteca Județeană „George Coșbuc” Bistrița-Năsăud, a mers la Ginan Abreaham (Cluj-Napoca), pentru volumul „Caut valul care mi l-a răpit pe Don Quijote”, Ed. Grinta, Cluj-Napoca, 2019.

Mențiuni au obținut:

- Rodica Mодоșă (București), pentru volumul „Intelectualii și politica”, Ed. Charmides, Bistrița, 2018;
- Radu Marini (Craiova), pentru volumul „Altceva aveți?”, Ed. Studis, Iași, 2019;
- Sorin Cotlarciuc (Iași), pentru volumul „Tapiserii”, Ed. Pim, Iași, 2019;
- Constantin Svoboda (Bistrița), pentru volumul „Enumeratio Plantarum Vascularium”, Ed. Charmides, Bistrița, 2018.

La cea de-a doua categorie, și anume proză scurtă pentru adulți, premiile Saloanelor Liviu Rebreanu, 2019, acordate de Centrul Județean pentru Cultură Bistrița-Năsăud, au mers către:

- Oana Alexandra Vrânceanu, (Cluj-Napoca);
 - Monica Elena Sfârlea (Cluj-Napoca);
 - Ioan Lucian Domșa (Aiud, jud. Alba).
- Au luat mențiuni:
- Bianca Tămaș (Huedin, jud. Cluj);
 - Alexandra Cheroiu (Cluj-Napoca);
 - Simona Liutiev (Pitești).

Pentru cea de-a treia categorie, proză scurtă pentru elevi, premiile, acordate de Centrul Județean pentru Cultură Bistrița-Năsăud, au revenit următorilor elevi:

- Alexandra Mânzat (Colegiul Național „Liviu Rebreanu” din Bistrița);
 - Raluca Popescu (Colegiul Național „Gh. Munteanu Murgoci” din Brăila);
 - Bianca Rodica Maria Hurdea (Liceul de Arte „Corneliu Baba” din Bistrița).
- Mențiunile au fost acordate următorilor:
- Andreea Bora (Colegiul Național „Andrei Mureșanu” din Bistrița);
 - Teodora Maria Popescu (Colegiul Național „Gh. Munteanu Murgoci” din Brăila);
 - Monica Delia Stoica (Liceul Teoretic „Nicolae Bălcescu” din Medgidia).

În continuare a urmat *Colocviul Raporturile lui Liviu Rebreanu cu contemporanii săi*. Andrei Moldovan a vorbit auditoriului despre cea mai recentă antologie îngrijită de el și dedicată istoricului, criticului și editorului Nicolae Gheran, și anume „Bulevardul” Nicolae Gheran” (apărut la Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2019), amintind despre cele 23 de volume ale seriei de *Opere* ale lui Liviu Rebreanu, realizată într-o viață de om de Nicolae Gheran, “comentarii având la dispoziție o ediție completă, cu un aparat critic impresionant”. Printre altele, Andrei

Moldovan adăuga și faptul că „a luat în vedere și publicarea jurnalelor lui Liviu Rebreanu și a unei părți din corespondență deoarece ne dau prilejul să vedem relațiile cu contemporanii săi altfel, nu numai cele oficiale. În arhiva Liviu Rebreanu sunt vreo 2000 de scrisori primite de acesta”, din corespondența primită fiind publicate doar o mică parte, în special de Nicolae Gheran și Andrei Moldovan. Cel din urmă adăuga și faptul că “această corespondență este extraordinar de diversă. De ce? Pentru că ne dă imaginea lui Rebreanu altfel decât tiparele în care am introdus-o atâtea decenii, ne dă imaginea omului Liviu Rebreanu.”

Tocmai de aceea Andrei Moldovan a vorbit despre cartea scriitorului măierean Icu Crăciun, „Liviu Rebreanu între contemporanii săi”, apărută la Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2019, mărturisind că volumul „este foarte interesant și incitant pentru că explorează și aceasta parte mai puțin standardizată a relațiilor lui Liviu Rebreanu cu contemporanii săi”. Dedicată „Domnului Nicolae Gheran”, Icu Crăciun ne mărturisea că a scris această carte „pentru a-l omagia, într-un fel, pe acesta”, activitatea lui Gheran lăsând asupra scriitorului o impresie puternică, cele 23 de volume ale rebrenologului bucureștean trebuind „să fie în

fiecare bibliotecă din județ pentru că elevii și sătenii ar ști mai multe despre viața și opera lui Rebreanu”. Lucruri inedite despre Liviu Rebreanu, începând chiar din copilăria sa, continuând cu perioada în care a studiat la școala militară, unde a fost și șef de promoție și unde despre viitorul scriitor se va spune că are „o inteligență bună și temeinică”, că e „înțelept”, că are „o frumoasă capacitate de exprimare”, sau că e „bun la gimnastică, se distinge la dueluri cu sabia și călărește bine” sunt doar câteva dintre informațiile pe care poate mulți nu le știu despre Liviu Rebreanu, dar care pot fi aflate din cartea lui Icu Crăciun. Bineînțeles alături de multele lucruri inedite pe care le descoperim din relațiile lui Rebreanu cu contemporanii săi, enumerându-i aici pe: Mihail Dragomirescu, Camil Petrescu, Eugen Lovinescu, Hortesia Papadat-Bengescu, Lucian Blaga, Mihail Sadoveanu, Mihail Sebastian, Nichifor Crainic, Nicolae Iorga, Octavian Goga, Tudor Arghezi și Victor Eftimiu.

Aminteam mai sus moderatorii evenimentelor desfășurate la Maieru, și anume: Andrei Moldovan, Valeriu Stancu, Alexandru Cățean și Icu Crăciun, alături de prozatorii care au obținut premii și mențiuni, de susținătorii acestora, printre membri auditoriului aflându-se și alte personalități cum ar fi: Ioan Pinte, Liviu Ioan Stoiciu, Ion Cristofor, Olimpiu Nușfelean, Alexandru Uiuu, Virgil Rațiu, Ioan Seni, Macavei Al. Macavei, Iacob Naroș, Grigore Cotul și alții.

Valeriu Stancu, Andrei Moldovan
Foto.: Viorel-Daniel Partene

Saloanele Liviu Rebreanu, ajunse, după cum aminteam, la ediția a XXXVII-a, au fost organizate de: Ministerul Culturii, Uniunea Scriitorilor din România, Consiliul Județean Bistrița-Năsăud, Centrul Județean pentru Cultură Bistrița-Năsăud, Biblioteca Județeană „George Coșbuc” Bistrița-Năsăud, Casa de Cultură a Sindicatelor Bistrița, Revista „Mișcarea literară”, Primăria orașului Năsăud, Muzeul Memorial Liviu Rebreanu Prislop, Primăria comunei Maieru, Muzeul „Cuibul visurilor” Maieru, Cenaclul literar „George Coșbuc”, Despărțământul Astra Năsăud.

Viorel-Daniel Partene

In memoriam

(continuare din pag. 1)

Sufletul tău bun și generos, dragă Niculiță, se va întâlni cu ale colegilor noștri de la școlile din Maieru și Anieș, plecați dintre noi cu mult sau mai puțin timp în urmă: Andronesi Simion, Barna Ovidiu, Cărbune Titus, Cărbune Virgil, Ciupe Livia, Ciupe Pavel, Cobzaș Adrian, Cobzaș Florica, Croitoru Stelian, Flămând

NICOLAE CANDALE (1951 – 2019)

Măriucuța, Groze Alexandrina, Hodoroga Valer, Hordoan Ionel, Larionesi Emil, Mureșan Silvestru, Mureșan Lucreția, Rațiu Alexandru, Regvald Titus, Roman Mihai, Sohorca Alexandru, Ștefan Mircea, Telcean Ioan, Telcean Radu, Timiș Irina, Todoran Geta, Todoran Ioan, Todoran Marcela, Tripa Virginia, Ureche Lazăr, Vranău Ioan.

Te vom păstra mereu în inimile și sufletele noastre. Odihnă veșnică și meritată, dragă prietene!

Icu Crăciun

(Necrolog ținut la înmormântarea lui Nicolae Candale)

Rebreniana

LIVIU REBREANU – pe înțelesul celor mici

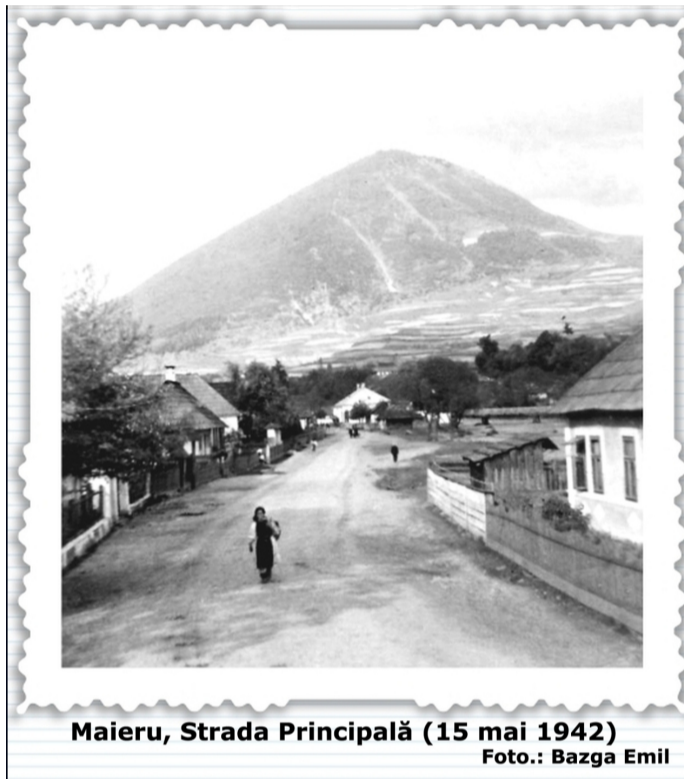
Dacă vom porni pe urmele lui Rebreanu, ar trebui să începem cu localitatea Târlișua situată tocmai în cealaltă parte a județului Bistrița-Năsăud. De aici, a treia așezare prin care trece marele nostru scriitor este Maieru, unde timp de zece ani, între 1888 și 1898, familia acestuia a trăit aici. Satul acesta a fost numit „Cuibul visurilor”, mărturie stau cele spuse de Rebreanu în șase citate celebre, cele văzute în „Muzeul Sătesc” cu același nume, dar și în publicația cunoscută sub numele de „Cuibul visurilor”, aflată în al douăzeci și treilea an de la apariție.

Așadar timp de zece ani, Rebreanu a copilărit la Maieru, sat de care a fost atât de legat sufletește că, de-ar fi fost mai aproape de București, aici și-ar fi construit o casă. Ca să ajungă scriitor, Rebreanu a trebuit să acumuleze experiență, să treacă prin multe întâmplări mai mult sau mai puțin dorite, să facă și să fie și altceva pentru a putea trăi, să aibă o slujbă spre a nu se gândi la ziua de mâine, să-și întemeieze o familie...

Iată, pe scurt etapele devenirii lui scriitoricești: după o copilărie fericită la Maieru, a urmat ca elev la Năsăud, cursurile liceului, apoi alte clase la Bistrița, după care elev și student militar la Sopron și Budapesta. Urmează perioada când a fost ofițer în armata austro-ungară, funcționar, ajutor de notar prin satele din zona Năsăudului, scriitor în limba maghiară. Imediat ce a trecut în București a devenit publicist, secretar literar, traducător, cronicar dramatic, conducător de reviste și ziare, nuvelist, romancier, dregător și director de teatru, apoi gospodar la casa lui din Valea Mare (Pitești), călător european, conferențiar național, om de teatru (dramaturg, scenarist, organizator de radio și film, reporter, militant pentru artă, cultură și literatură). De asemenea, a luptat pentru drepturile actorilor și scriitorilor, a fost academician, autor de jurnale, amintiri din copilărie (de la Maieru) și chiar a scris și pentru copii.

O povestire pentru fiica lui, Puia e intitulată „Balaurul” (vezi Liviu Rebreanu, „Opere”, vol. 23, p. 243-246). Formula de început adaptată pentru Puia ne îndreptățește să ne gândim la basm: „A fost odată ca niciodată, Puicuțo dragă, că de n-ar fi nu s-ar mai născoci poveștile pentru copiii buni și cuminiți.” Iată pe scurt cum și-a conceput Rebreanu povestea:

Într-un sat numit Bogățesti, fără oameni săraci, înafara unui biet porcar de la marginea satului care avea o fetiță fără mamă. Ca în toate basmele, apare un balaur care înghite toți porcii din sat. Porcarul îi alarmează pe cei bogați de primejdie, dar aceștia îl alungă spunând că vor trăi tot așa de bine și fără porci. A doua zi, balaurul uriaș înghiți turmele de oi, la fel gândesc cei din sat și nu se sperie. Urmează vacile, caii, holdele, pomii, dar nimic nu-i schimbă pe cei bogați, ei continuă să creadă în steaua lor cea bună, pe când porcarul cu fetița lui blondă și răbdătoare își așteaptă sfârșitul. Nici fetița trimisă la poarta bogaților după mâncare nu reușește să-i înduplece. Până la urmă, porcarul și fetița merg la vizuina

balaurului, dar acesta îi trimite să aducă fata cea mai mică a celui mai chiabur om din sat că, de nu, va prăpădi tot satul. Sfatul bătrânilor decide să trimită pe fata porcarului în locul celei bogate. După ce o pregătiseră să semene cu cea bogată, fata porcarului este dusă balaurului, iar pe bietul porcar l-au închis.

Așa cum se întâmplă în basme, balaurul se transformă în Făt Frumos tocmai prin jertfa unei ființe nevinovate. Acesta a fost pedepsit pentru că n-a văzut suferința din jurul lui întocmai ca bogații care au trimis-o pe fetița la moarte. Pedepsa de la Dumnezeu prin cel devenit balaur e plină de înțelepciune: cei bogați să fie

săraci și nenorociți, iar ceilalți să cunoască plăcerile lumii. Astfel că straietele bogaților s-au zdrențuit, casele au devenit colibe, iar bordeiul porcarului s-a prefăcut într-un palat de aur. Așa că Făt Frumos o va lua de soție pe fata săracă, iar tatăl ei va trăi în fericire. De atunci, satul Bogățesti și-a schimbat numele în Sărăcești. Finalul e întocmai ca-n basmele românilor: „Și uite așa, Puicuțo dragă, că de n-ar fi, nu s-ar povesti!”

Într-o altă povestire intitulată „Puia” vezi (Liviu Rebreanu, „Opere”, vol. 3, ediția critică, p. 291-292) se vorbește despre fiica scriitorului, Florica Puia, ea este descrisă ca o fetiță cuminte, mai ales, când doarme, iubită de mamă și răzgâiată de tată. Până la o vreme era mama păpușilor, acum jocurile au fost date la o parte, deoarece are de învățat și de scris. Primul ei an de școală a fost pregătit în particular din cauza războiului. În anul următor, când Puia dă examen la școala primară de stat, Rebreanu scrie o altă schiță plină de gingășie paternă și rămasă în manuscris. Cu titlul „Cel dintâi examen”, iată cum arată conținutul ei:

„Puia este cea mai drăguță fetiță din lume. Și cea mai cuminte, poate. Iar de harnică și silitoare, n-are pereche. Apoi, dacă, fiind astfel, tăticul și măicuța o adoră și o răsfață, poate să mai fie mirare?”

Acum însă Puia a intrat în grijă mare. Se apropie cu pași amenințători examenul. Cel dintâi. Acum o să se vadă cât s-a îmbogățit căpșorul ei buclat castaniu. Puia așteaptă ziua mare plină de încredere. Profesoara ei nu e în stare să-i pună nicio întrebare, la care fetița să nu-i răspundă cu o siguranță și o precizie încântătoare. Dar totuși, inima-i se strânge ca o păsărică plouată când se gândește la necunoscutul ce-o așteaptă dincolo: comisia, copiii mulți, înfrigurare și cine mai știe... I-e frică să nu-i vie și acolo strângerea de inimă și să n-o podidească plânsul... Oh, ce-ar fi atunci! S-ar prăpădi de rușine... Dar ziua cea mare vine totuși... Și casa toată e într-o emoție cumplită: măicuța, tăticul, tușa Rița, profesoara...”

Despre Rebreanu și părerea lui despre cei mici o să mai vorbim și altă dată, vom vedea că, în egală măsură, scriitorul și-a iubit semenii, familia, pe Puia, florile, animalele, locurile natale și tot ceea ce i se părea frumos și sensibil.

Iacob Naroș

CALENDARUL ARDEALULUI, din 1943, întocmit de Constantin Hagea, Iustin Ilieșiu și Corneliu Coposu

Predecesoarele viitoarelor almanahuri au fost calendarele (format carte) care au jucat un rol important în difuzarea culturii în rândul populației. Primii care le-au făcut și promovat au fost reprezentanții Școlii Ardelene. Cele mai importante au fost cele tipărite la Buda. În amintirile sale, C. Negruzzi scrie că ele erau așteptate cu interes atât dincoace, cât și dincolo de Carpați. Primele calendare românești au apărut la Brașov, în 1733, apoi la Iași, în 1785 (273 de pagini cu caractere slavone), Sibiu în anii: 1794, 1797, 1802, 1803, Viena în 1794, București în 1795 și Buda în: 1806 (în care găsim și un fragment din *Istoria, lucrurile și întâmplările Românilor* a lui Samuil Micu-Klein), 1807, 1809, 1810, 1814, 1815, 1816 și 1817.

La Biblioteca Universitară Cluj-Sibiu, există *Calendarul Ardealului*, din 1943 (cu nr. 2245),

tipărit la București, de 320 de pagini, avându-l ca autori pe dr. Constantin Hagea (1909-1960), directorul ziarului *Ardealul* (fost deținut politic, decedat într-o pușcărie comunistă (Râmnicu-Sărat) în anul 1960), Corneliu Coposu (1914-1995) (fost deținut politic, cu 17 ani de pușcărie comunistă, decedat în anul 1995) și poetul măierean Iustin Ilieșiu (1900-1976), autorul *Sângerărilor Ardelene*, (cu peste 50 de cărți publicate înainte de 1945, marginalizat de regimul totalitar comunist, decedat în 1970). În 1943 cu toții erau în floarea vârstei, bărbați care visau la reîntregirea patriei, căci nu întâmplător calendarul are drept motto: „Închinăm această înmănunchere de așchii luminoase, desprinse din suflet ardelenesc, celor cari au zidit România Mare de ieri și celor cari vor împlini România Mare de mâine”. Visul lor avea să devină realitate doar parțial, Ardealul de Nord a

revenit la Patria Mamă, dar Basarabia, partea de nord a Bucovinei și alte trei județe din sudul Basarabiei au fost rupte din trupul țării de către autoritățile sovietice și așa au rămas până astăzi. Calendarul despre care scriem este dedicat Majestății Sale, Regele Mihai I: „Cel dintâi gând de dragoste cucernică și credință veșnică – notează autorii – se îndreaptă spre REGELE ȚĂRII, simbolul unității și al reîntregirii”, și are atașate versurile din Imnul Regal: „Fie Domn,/ glorios peste noi!/ Fie'n veci, norocos în război.” Scopul alcătuirii acestui calendar era acela de a îmbărbăta atât românii rămași în Ardealul de Nord, cât și refugiații ardeleni din Regatul României.

(continuare în pag. 4)

Icu Crăciun

CALENDARUL ARDEALULUI, din 1943, întocmit de Constantin Hagea, Iustin Ilieșiu și Corneliu Coposu

(continuare din pag. 3)

La început, fiecare lună are câte două citate, alese cu multă pricepere de către autori, din: Mihai Viteazul, Luigi Palma, episcopul Inochentie Micu-Klein, Thomas Mann, Horia, Clemenceau, Simion Bărnuțiu, Herder, Avram Iancu, Millerand, Gheorghe Barițiu, Buluntschli, Aurel C. Popovici, Rudolf von Ihering, Iuliu Coroianu, Friderich von Hellvald, Vasile Lucaciu, Montesquieu, dr. Ioan Rațiu, Confucius, Iuliu Maniu și T. Mammiani. Firește, nu lipsește horoscopul fiecărei luni, comemorările sau omagierile cele mai importante ale marilor oameni de ispravă din istoria patriei.

Urmează *O cronică a momentelor însemnate din istoria Ardealului* (de la anul 4 D. C. și până în anul 1920) și *Răscruci și făclii din istoria Ardealului* (de la descălecarea romană din 106 D. C. până la Marea Unire din 1918). Interesante sunt și *Mențiunile despre Români în cronicile bătrâne* (începând cu anul 315 D. C. și până în 1360, odată cu *Descălecarea voievodului Moldovei*). Pentru cei interesați de statistici, există *Datele statistice privitoare la România cu cifre care arată situația din Ardeal în anul 1942*.

Poeții ardeleni refugiați sunt prezenți cu cel puțin o creație; amintim pe: Petre Pop (originar din jud. Bistrița-Năsăud) cu *Am auzit trecând cocorii*, Petru Bucșa cu *Țara mea*, Vasile Bucur cu *Rondelul râului cu repezi unde*, Mircea Marcoiu cu *Au înflorit salcâmi și pe aici....*, Ion Apostol Popescu cu *Din Cântarea Transilvaniei*, Donică Oprea cu *La biserica din Vale*, I. V. Spiridon cu *Cântec pribeag și Vânt de nebunie*, V. Copilul-Cheatră cu *Rugăciune pentru Țara mea*, V. Poiană cu *Fata negrelor canoane*, Pavel P. Belu cu *Chemare*, C. D. Ianculescu cu *Horia*, George Popa cu *Transilvanie, gură de rai*, Constantin Miu Lerca cu *Sus, opincă!*, Grigore Bugarin cu *Ciobăniță*, Emil Zegreanu cu *Mi-e fruntea manuscris mototolit și Petre Setca cu Evadare* (fiecare autor cu poza sa); de asemenea, este publicată poezia *Răsunetul*, de A. Mureșanu (actualul Imn al României), poezia *Cântec barbar*, de G. Coșbuc, iar din Goga, *La noi...*

Lucian Valea (1924-1992), originar din comuna Șanț, jud. Bistrița-Năsăud, publică poezia *Autoportret*; din cele șapte strofe cităm ultimele trei:

„Și mă caut în vreme, mă aud,
Mă văd în faptă, una cu cuvântul,
Plecat pe plug, arând din greu pământul
Lăsat din moși strămoși la Năsăud.

Eu sunt din glasul vremurilor desprins,
Năvalnic tunet bubuind spre mâine.
Nu sunt cenușa arsă ce rămâne,
Sunt foc din focul sângelui aprins,

Nu-i graiul meu cu care strig și gem,
Nu-i viața mea ce-o risipesc prin ani,
Eu sunt plămada a sute de țărani
Îndrăgostit de slavă și blestem”.

Celălalt poet din comuna Maieru, jud. Bistrița-Năsăud, Iustin Ilieșiu, publică poeziile: Popas lângă Troiță, Biserița veche și Moartea fetei din Ardeal. De altfel, când Virginia Irimie scrie despre Asociația Ardealul de Nord,

asociație înființată în 1941, care a organizat conferințe ținute de mari personalități ale vremii, cu scopul de a îmbărbăta românii, primul dintre poeți pe care îl amintește este I. Ilieșiu. „Dintre acești inimoși poeți ardeleni – va scrie ea – vom aminti pe cel mai proeminent fiu al Munților Rodnei IUSTIN ILIEȘIU, cântărețul cel mai de seamă al durerilor și poenilor ardeleni”. Printre mulți alții, amintiți aici, sunt și Lucian Valea (1924-1992) și poetul din Bistrița Bârgăului Ion Th. Ilea (1908-1983). La fel va proceda și V. Copilu-Cheatră când va prezenta poezii refugiului; din Iustin Ilieșiu va cita versurile:

„Ori unde rătăcesc în lume,
Biet călător, precum e valul,
De e senin sau e furtună,
Eu port în inimă Ardealul.

De-aud un cântec de durere
Sau doina dacă mă îmbată,
În tremurări de melodie
Eu simt Ardealul de-altădată.

La-altare de străvechi biserici
Preoții când cădelnițează,
Genunchii gândurilor mele
Pentru Ardeal îngenunchează”.

Din poetul Lucian Valea citează poezia Noi:

„Noi n-am avut răgazul să cântăm
Minunile și chiotul naturii,
Ci'n versuri pururea să frământăm
Strunit, în pume, armăsarul urii.

Noi n-am avut sub cerurile sure
O stea să ne legăm de ea elanul,
Ci sângerând pe drumuri de pădure
În stele ne cătam icoană neamul.

N'am stat în umbra serilor înalte
Să ni s'adape din azururi ochii,
Și'n gândul nostru n-au lucit involte
Mătăsurii și nici foșnete de rochii.

Și de ni s'au aprins ca jarul anii
Și patimi surde ne-au vuit în sânge,
Simțeam cum se răscoală'n noi țărani
Și jalea neamului sortit a plânge”.

Despre bârgăuanul Ion Th. Ilea, autorul notează: „Nu putem încheia aceste scurte treceri în revistă, fără să nu pomenim aici desigur și de ultima culegere de poeme ale poetului ION TH. ILEA: *Întoarcere*. Ion Th. Ilea trăiește prin ruralismul poeziei lui. Un ruralism viguros care a primenit flora poeziei și i-a lărgit modul de exprimare. *Întoarcerea* lui Ilea a prilejuit criticilor o largă posibilitate de a consacra poezia refugiului și, prin ea, rostul și necesitatea poetului de luptă”.

Alături de cei de mai sus sunt citați și: Florica Ciura-Ștefănescu, I. V. Spiridon, Petre Bucșa, Vasile Bucur, Ion Apostol Popescu, George Popa, Al. Negura, Donica Oprea, Traian Dragoș, Grigore Popa, Dimitrie Danciu și D. Savu.

O proză scurtă publică sublocotenentul Iosif Rațiu, intitulată *Moartea caporalului*.

Articolele publicate de Corneliu Coposu sunt de o înaltă ținută patriotică românească. Ele poartă titluri semnificative: *Tradiția istorică a Ardealului românesc*, *Cu fruntea sus*, un îndemn pentru românii refugiați de a nu-și pierde nădejdea că Ardealul de Nord va reveni României, apoi *Pe cărarea întregirii și Suplex Libellus Valachorum* (Petiția Valahilor din Transilvania), redactat de consilierul aulic român Iosif Meheșiu și „prezentat împăratului de la Viena în anul 1791 de către episcopii Bob și Adamovici” (este vorba de Ioan Bob, episcop greco-catolic de Blaj și Gherasim Adamovici, episcopul ortodox al Transilvaniei; adevărul este că *Suplexul* a fost redactat de reprezentanții Școlii Ardeleni).

La fel procedează și Constantin Hagea în articolul *Suflet ardelean* sau când reproduce un fragment intitulat *Malaia Beloziorca*, din volumul *Zile și nopți în Stepa Nagaică*; prezentarea de către acesta a câtorva refugiați ardeleni care s-au realizat în capitală dovedește că autorul s-a documentat minuțios; pe Mihai Popovici îl prezintă cu titlul *Un mare Ardelean*, „un strălucit reprezentant al generației care a zidit România Mare de ieri”, pe Victor Iliescu, fost secretar al Reuniunii Comercianților și Meseriașilor Români din Cluj, fondatorul, în 1935, a întreprinderii *Manufactura Națională de Porcelan*, Vasile Petrișor, fost comisar de poliție în Cluj, expulzat din Ardeal, cel care a înființat la București o fabrică de săpun, Ion Borgovan, născut în Rupea, ajuns mare comerciant în capitală, Ion Cojocar, din Homorod, fost președinte al echipei sportive *Victoria*, devenit comerciant de confecții, V. Cristea, ajuns mare ceaprazar și specialist în croitorie militară, Andrei Farcaș, fost comerciant la Viena și Cluj, fost membru al societății România Jună (a ajutat mulți studenți români), refugiat în București, unde a înființat un mare magazin de blănuri, Silviu Florea, ardelean din jud. Alba, a deschis în capitală o mare întreprindere de textile (pânzeturi și

(continuare în pag. 5)

CALENDARUL ARDEALULUI, din 1943, întocmit de Constantin Hagea, Iustin Ilieșiu și Corneliu Coposu

(continuare din pag. 4)

tricotaje) sau Romulus Cioflec, din Feldioara Brașovului, ajuns unul din marii librari ai capitalei. Mulți, foarte mulți n-au plâns pe umărul nimănui, au ajuns oameni de ispravă chiar dacă au dus dorul Ardealului. Același C-tin Hagea povestește cu humor, pe trei pagini, celebra întâmplare cu poezia *Afi fost vreodată la Abrud?*, scrisă de Iustin Ilieșiu.

Ion Apostol Popescu îi închină un articol mitropolitului ortodox al Ardealului, dr. Nicolae Bălan (născut în 27 aprilie 1882 în Blăjenii de Sus, jud. Bistrița-Năsăud și decedat în 6 august 1955 la Sibiu), iar dr. Romulus Fersigan episcopului dr. Valeriu Traian Frențiu (1875-1952), episcop român, mort în închisoarea comunistă de la Sighet în anul 1952. (amintim faptul că a fost beatificat pe Câmpia Libertății din Blaj, în 2019, și este sărbătorit de catolici și greco-catolici în 2 iunie, alături de ceilalți episcopi greco-catolici: Vasile Aftenie, Ioan Suciu, Tit Liviu Chinezu, Ioan Bălan, Alexandru Rusu și Iuliu Hossu). Articole interesante scrie preotul Ion Costea: *Peisaj etnic transilvan* ori cel care poartă titlul *Călăuze de dincolo de mormânt*, unde scrie despre Ion I. C. Brătianu, Tache Ionescu și Nicolae Filipescu, sau cele despre sosirea lui Simion Bărnuțiu la Blaj (este citat și fragmentul din *Istoria Românilor* a lui Al. Papiu Ilarian) ori cum a murit acesta.

Pe aceeași linie cu Coposu și Hagea scriu și: Gheorghe Pop în articolul stufos *Unitate națională*, Valer Moldovan în *Cuvinte despre Ardeal*, Gabriel Țepelea în *Viața culturală în Transilvania de Nord*, Ion Apostol Popescu în *Transilvania și sufletul românesc*, năsăudeanul Dumitru Nacu în *Flori d'albe de măr*, Ioan Popa-Zlatna în *Drumul dezrobirii moșilor și în ASTRA în viața neamului*, dr. Gheorghe Munteanu în *Statul Român și refugiații*. Scriitorul, dramaturgul, pictorul și muzicianul Darius Pop, originar din comuna Măgura Ilvei, jud. Bistrița-Năsăud, scrie un emoționant articol intitulat *Am fost și-oiu fi!* O scrisoare plină de afecțiune adresată d-nei Elena Pop Hossu-Longin, decedată în 15 mai 1940, este compusă de I. V. Munteanu.

Un loc aparte îl ocupă *Testamentul lui Avram Iancu* din 20 decembrie 1850, fragmentul lui Eminescu despre Ardeal din articolul *Politica slavă și Europa*, publicat în *Timpul* pe vremea Războiului de Independență din 1877-1878, spicuirile dintr-o scrisoare a lui Alecu Golescu despre Ardeal, adresată lui Ion Ghica la 1848,

„sentința pronunțată peste corpul mort” al lui Crișan, rostită de contele Antoniu Iankovitsch, „Sentința în procesul lui Horia – Cloșca”, cele 12 hărți etnografice despre Ardeal, întocmite de străini, începând cu anul 1855.

Emil Boșca-Mălin (1913-1976), istoric, jurist, folclorist, născut în comuna Maieru, jud. Bistrița-Năsăud, fost director al publicației *Plaiuri năsăudene* în perioada refugiului (fost deținut politic timp de 12 ani în pușcăriile comuniste), scrie în articolul *Mărunțișuri* despre *Procesul lui Barițiu*, *Gazetărie...*, *Despre amor și altceva și Țiganu și aioplanu*.

Despre situația refugiaților din Ardealul de Nord avem și alte articole: *Asociația românilor refugiați și expulzați din Ardealul cedat prin verdictul dela Viena* (scopul asociației, președinții de onoare, Comitetul său central și comitetele județene ale Asociației), *Legile care asigură drepturi și privilegii refugiaților Ardeleni*, de dr. Romul Pop, *Căminul Cultural al Refugiaților Ardeleni*, de Iustin Hondrea, Emil Marinceș, director al *Căminului Studenților Ardeleni Refugiați*, prezintă acest locaș realizat de ardeleni în capitală, *Despre Cooperativa Refugiaților Ardeleni* scrie directorul acesteia, Traian Horia Neagu, *Activitatea Secțiunii Banat a Românilor Expulzați și din Ardealul de Nord*, de I. Bagiu.

Cu siguranță, vă va stârni interesul și lista cu *Cărți străine despre Ardeal* în: germană, italiană și franceză; în română sunt amintiți 3 autori: M. Eminescu cu studiul *Bucovina și Basarabia. Studiu istorico-politic* (1941), prezentat de prof Crețoiu (173 de pagini), V. Theodorescu cu *Transilvania sub Maghiari și Români* (1941, 244 de pagini) și dr. Horia Ursu cu *Bastionul de răsărit al Europei: Poporul Român* (1941, 28 de pagini). O altă listă impresionantă cuprinde numele membrilor Ordinului *Ferdinand I*, o alta cu numele tuturor profesorilor universitari Cluj-Sibiu (toate facultățile) de la data de 1 ianuarie 1940; de asemenea, sunt prezentați și Cavalerii Ordinului Mihai Viteazul, Clasa I, Clasa II și Clasa III (sute de nume de români care, cu siguranță, au trecut la cele veșnice). O altă listă lungă cuprinde *Nume de Eroii Ardeleni căzuți pe diferite fronturi în cel de-Al Doilea Război Mondial* (cu localitatea de proveniență, județul, precum și localitatea, ziua, luna și anul unde au căzut). Din județul Bistrița-Năsăud am reținut următoarele nume:

1. Sergent voluntar Gh. V. Tudoriță, din Mocod, jud. Năsăud, mort în urma unei boli contactate la datorie.

2. Căpitan Virgil Podoabă, din Bistrița, căzut în aceeași luptă grea de la Malaya Belozorca în ziua de 23 septembrie 1941.

3. Sublocotenent în rezervă Suciu Ioan, student în drept și medicină, născut în Mateiu, jud. Năsăud, căzut la Marea de Azov în 24 septembrie 1941.

4. Locotenent-colonel Octavian Petreanu, din comuna Mintiul Năsăudului, căzut la Odesa în ziua de 6 octombrie 1941.

5. Locotenent Ciurea Gheorghe, din Bistrița-Bârgăului, jud. Năsăud, căzut la 2 septembrie 1942, la Stalingrad.

6. Căpitanul Macedon Ușeriu, din Valea Bârgăului, căzut în ziua de 27 septembrie 1941 la Marea de Azov.

7. Sublocotenent Prohase Nicolae, din jud. Năsăud, căzut în fața Sevastopolului, la 11 iunie 1941.

8. Căpitan Octavian Bota (nu este trecută localitatea unde s-a născut), căzut la Harkov, în ziua de 24 mai 1942.

Artistul plastic Ion Vlasiu scrie un interesant articol intitulat *Școala plastică ardeleană*.

V. Marian prezintă *Băncile din Ardeal*, unde un spațiu însemnat i se acordă băncii *Aurora* din Năsăud, iar I. V. Munteanu scrie articolul *Câteva aspecte ale Industriei și Comerțului din Ardeal*. I. D. Pitu publică articolul *Rolul „Primei Ardeleni” în viața economică a Ardealului (14 mai 1911-14 mai 1942)*.

Alte articole sunt nesemnate: *Armata Română a salvat Europa – Distrugerea bolșevismului din Ungaria* (1919), prezentarea doctorului I. Jovin, *Mărturii germane și maghiare despre Ardealul românesc*, *Cuvinte ungurești despre Românii din Ardeal*, *Biserica și Statul*, prezentarea detaliată a *Societății Astra din Arad*, odată cu fuzionarea Fabricii de vagoane, Turnătoriei de Fier și cu Societatea Anonimă de Automobile „Marta”.

Există și multă publicitate acordată diferitelor întreprinderi, bănci, hoteluri, fabrici, tipuri de bere, țigări, ziare, magazine etc.

Astăzi, acest calendar ar putea fi un adevărat manual de istorie a României, de aceea, o retipărire a sa ar fi binevenită; poate se sesizează cine trebuie.

Icu Crăciun

Profil

Lector univ. dr. Silviu Borș

Măiereanul Silviu Borș, născut în 1 decembrie 1974, este din 2009 lector universitar doctor la Facultatea de Litere și Arte de la Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu, unde activează și ca membru în consiliul acesteia. De asemenea, din 2011, este și managerul Bibliotecii Județene ASTRA din Sibiu.

Începând cu anul 1996 și până în prezent a desfășurat activități didactice la specializările: *Tehnologii informatice aplicate în structuri informatice*, *Introducere în știința informării și teoria sistemelor*, *Bibliotecă virtuale* – specializarea *Biblioteconomie* și știința

informării (studii universitare de licență); *Tehnologii informatice și de comunicare*, *Informatică documentară*, *Metode și tehnici de cercetare în structuri documentare*. *Tehnoredactarea lucrărilor științifice* – specializarea Profesor documentarist (studii universitare de masterat), *Informatică – specializarea studii americane (studii universitare de licență)*; *Informatică aplicată în științe politice și administrative* – specializările *Relații Internaționale*, *Studii de securitate și științe politice* (studii universitare de licență,

(continuare în pag. 6)

Icu Crăciun

Silviu Borș

Foto.: www.tribuna.ro

Profil**Lector univ. dr. Silviu Borș**

(continuare din pag. 5)

Facultatea de Științe Politice, Relații Politice și Studii Europene), *Prelucrarea imaginii digitale* – specializarea Conservarea și restaurarea patrimoniului cultural (studii universitare de licență, Facultatea de Istorie și Patrimoniu „Nicolae Lupu”); *Tehnologii informatice aplicate în structuri informatice* – specializarea Profesori documentariști (studii postuniversitare de masterat, Facultatea de Litere, Universitatea „Transilvania” din Brașov).

Pe lângă aceste activități și responsabilități, lectorul universitar Silviu Borș are o vastă experiență în proiecte de cercetare științifică; amintim câteva, cu valori cuprinse între 12000 lei și 90000 lei, între anii 2008 - 2013: *Repertoriul tipografiilor, editorilor, gravurilor și patronilor cărților românești (1508 -1830)*,

Biblioteca Centrală a Asociațiunii. 1861 – 1950 (în calitate de director de proiect), *Stagiile de pregătire practică a studenților – un pas important în tranziția de la studiu la viața activă* (expert pe termen lung), *Biblioteca ASTRA în patrimoniul culturii naționale* (manager proiect) etc.

În calitate de director al revistei *Transilvania* a realizat două numere speciale (nr. 2/2008 și nr. 11 – 12/2008) dedicate cărții de patrimoniu.

Începând cu martie 2014, a fost acreditat de Comisia Națională a Muzeelor și Colecțiilor ca expert în domeniul bunuri arheologice și istorico – documentare: carte veche, manuscrise, carte rară și prețioasă, publicații cu valoare bibliofilă, documente iconografice.

De asemenea, dl. Silviu Borș este și directorul Editurii *Armanis* (editură a Bibliotecii Județene ASTRA din Sibiu). Are numeroase

articole și studii publicate în reviste și edituri cu vizibilitate națională și internațională. Numele său se regăsește în volume colective alături de Ioan Aurel Pop, președintele Academiei Române sau al academicianului Ioan Bolovan. Alături de alți intelectuali de seamă a colaborat la 14 volume tipărite la edituri de prestigiu din Cluj – Napoca și Sibiu. Vorbitor de limbă franceză și engleză, a conferențiat pe diverse teme în localități ca: Sibiu, Alba Iulia, Buziaș, Bacău, Bistrița etc. Firește, bogata sa activitate pe tărâm cultural nu se rezumă la ceea ce am sintetizat noi aici. Cu dl. Silviu Borș, numărul măierilor (decedați sau în viață) cu doctorate luate în țară sau în străinătate se ridică la 24. Elevii noștri îl pot lua drept un model valoros în drumul lor de afirmare spirituală și socială viitoare.

Icu Crăciun

Dulcele grai măierean**La fân**

Pe ulița pustăie, ba Greasân cu fișioru șel mnic, Tinuț, trezău bolovani di La Crușe. Di după Măgură, de-abge să vide o țără de lumina. Băietu era tare năcăjât:

- Mnitale crez că om vidé să cosâm? Numa să punem un făgnar în poprê.

- No numa-nșet... îi vidé că până ajungem acolo să fașe zăuă bine.

Pe nesâmțate o lăsat în urmă Dealu Ștef și o coborât la locu lor di La Căjlă, de tri clăiță de fân.

Foto.: Bazga Toader Dorel

- Mă băite, ț-am zâs că să fașe zăuă? Întinde mâna, i-a, îț vezi bine dejitile, nu?

- Așai, dapoî îi musai să hodinim o țără...

- Așa stân, i-o bat cosâle, până ti învăța și tu.

Păliturile mărunțale de șiocan să răsuna pin tufe, hăt, departe. Lu Tinuț i să încideu ocii de somn.

- No hai că le-am gătat, bagă-te după mine în brazdă!

- Vin, da nu mă pot țâne după mnitale.

- Nu-i bai numa dă, că n-am făcut niși de sare în coleșă.

În urma lor, rămăneu brazde lungi și grele, că era iarba mare și pcată pin câte-un loc. Cósă hârșâie fain și cutea să mnișca în tioc cân să mutau di pe un pcor pe altu.

- Amu îs mulțămnit de tine, că greu mni-o fost până te-i învățat a cosî. Bună-i vorba șeea:

„Calu șe nu-l pui de mnic în ham, cân îi mare nu-l mai poț struni”. Ba că nu tăie cosa, ba că nu iera apropcetă, una o țanei și una o mânai.

Tinuț să fâlește:

- Eștialăț s-o dus de-acasă, amu cu mine îț fași lucru!

- É, po Vasâle cosă di la 10 ai și Sânducu pi la 8 ai s-o învățat. Tu de-abge la 13, n-ai șe te da mare.

Tăt vorovind, gată un sfert din loc.

- Haida la o țără de hodină, să băgăm șeva pi su nas.

- La plășinte înainte, cum să nu.

O întins un cingeu pe iarba rourată și o pus pe iel o dărabă de slănină, șeapă, coleșă rășe și tri șire de sâlvoiță, pintru Tinuț.

- Estea ne ajiung la amândoi până vin fomeile la amiazăț cu zama. Amu încă-i bine, da io am prins fometea cân am mâncat cojă de fag șiartă și coțobrele di șeale acre ca stropșala.

- Sâlvoiță nu iera?

- Da di une! Greu să găsă fărina, barâm să și fostă și de orz. Te-ai trezât în zăle bune, n-ai di șe te cânta.

No mai zăbăjit mul ș-o întrat iară în brazdă. Îș ascuțau cosâle tăt mai des.

- O dat sorile pe noi...

- Mnie nu-mi mai taie altu. Îs plin de guzuri cu pcietrișele pe-aiși.

- Dapo țâne măsaua mai pi sus, mintinaș ne lăsăm, că-i bugăt.

Din vale să vād tri femei: Ilișca, Nastacuța și Viorica. Prima, nevasta lu Greasân, șealealate, fetile i, încă nemăritate. Tinuț le zărește primu:

- Iaca ne vin ajiutore!

- Numa de-ar vini mai iuti că s-o lot bine roua.

O șilihoie să învărté pe șeri. Cosași din iarba înșep să sară, numa a noști să trag la umbră.

- No zăua bună! Harniși bărbaț mai am! zășe Ilișca țâpând traista din umăr.

(continuare în pag. 7)

Bazga Toader Dorel

Lirica**Lucruri mărunte**

Nu datorez nimic iubirii, care îmi stâlcește sufletul

și m-a făcut să sufăr mai ceva dacă m-ar fi lovit un camion.

Nu datorez nimic universului, deși poeții îi laudă nemărginirea,

iar astronomii îl adoră ca pe un zeu falnic, eu nu-i datorez nimic,

pentru că el, universul, habar n-are în ce zi m-am născut.

Nu-i datorez nimic vieții, nici morții, nici timpului,

nici efemerității, nici infinitului,

nici înțelepciunii, nici perfecțiunii.

Eu nu le datorez nimic!

Eu sunt tributară lucrurilor mici și neînsemnate.

Eu iubesc frigăruile, tocănițele picante, supa cremă de ciuperci.

Iubesc să dorm până târziu

și fiecare zi mi se pare un rai când mă ridic din pat la zece.

Ador să lenevesc în hamac toată după-amaiza

și pentru asta îl slăvesc pe zeul lenei și al hamacurilor

care m-a îngăduit să-i fiu umil serv.

Iubesc să mă plimb cu bicicleta,

să desenez cu Petra și să ne fugărim prin casă, așa cum făceau îngerii când erau copii.

Iubesc liniștea așezată atunci când plouă,

iubesc melancolia și uneori tristețea,

iar dacă Bacovia se va reîncarna vreodată,

îl voi iubi și pe el și îl voi lua de bărbat.

Iubesc să pierd vremea fără rost,

Să fac seara un foc de tabără lângă care

să stau cu prietenii

și să filozofăm despre lucruri mărunte,

de pildă, cine va stăpâni pământul:

Greierele sau furnica?!

Elisabeta Scurtu

Dulcele grai măierean*(continuare din pag. 6)*

Să apropce și Nastacuța, roșă ca ruja, cu mânuri lucrate și lată în șăle. Mai dinapoi, Viorica, cu năframa dată jios, mere cu nasu în pământ.

- Harniși am fost, amu-i rându vost... zășe rânân Greasân.

- Greasân, îț peică răs-n sân, i-o întorșe Ilișca.

O împrăștet iute brazdile și l-o lăsat să să uște pe-o parte.

- Hai să-l corim di pi su tufe, mămucă!

- Bine Nastacuța mamii, șe m-oi fașe fără tine că mintin te duși, ș-oi rămâne cu doru...

- Dapoi Viorica n-are hie de măritiș, a rămâne încă cu mnitale.

- Mult jisază ie numa la școli, gâneșcă din alt alot îi plămădită.

- Mnie nu-m viniți cu de-aieste, să stropșăște Greasân. Io știu una și bună: pui un nap, ai șe mânca, da domnii și-or mânca, hârtii? Viorica înșepe să suspține:

- Domnii lucră pe bani mult, cu mai puține bătături la mânuri.

Străgătele lu Tinuț îi abat din vorbă.

- Auu, vaiii, vaiii!

- No tuluaie, care-i baiu fișiorașu mamii? Doră nu-i vun șarpe verinos!

La fân

- Mo pișcat cozâmți...

- Pintru atâta zbgeri, că m-ai băgat în tâte bolile.

- Eștia mușcă pe leneși Tinuțule îi zășe soru-sa Nastacuța. Și pe Viorica o năcăjăsc câteodată.

- Lăsaț-o mă, pe Viorica, că mâne-poimâne a și dăscăliță, o apără Ilișca. Traje nădejde să rămâie cu ie în casă, că vorba șeaa: "o noră nu-i la fel de bună ca o fată". Vremea treșe, să ominesc cu de-ale gurii, iară pologu înturnat înșep al fașe căpiciță.

Nastacuța, cizmătarită:

- Greablă, greablă mă Viorică.

- Ptui, nu-i șie nimnică, da mai cu viață, o îndeamnă Ilișca

- Mă gânem și io cum grăiesc fișiorii întrairlea cu mine.

- Șe țo zâș, că-i stropșășc io în bătaie, să băgă în samă Tinuț.

- Ni la iel, nimurugu, papă lapte bé borcut! Să strâmbă la iel Nastacuța. Las-o să zacă șe-o dóre!

- Apo, grăi Viorica, o zâș că dacă nu știu ștrecăni și da cu ticlazău, m-oi mărita cu zmau.

- Dade te-a scăpa vu-n Prâșlea!

- Ha, ha, ha! Cear că-i plașe de unu Pârlea, să împlântă Tinuț. Tăț rād.

Sorile dă să asfîntască. Îș ieu pe umeri trăisti și scule și ponesc la vale. Nastacuța înșepe a cânta ușor:

- *Dragi mi-s măierenșile, dragi mi-s măierenșile / Ca și vara florile* (Tinuț adaogă *oile*, iar Viorica *cărtăle...*)

Dicționar minimal:

sâlvoită – magiun de prune, dulceață de prune bine fiartă și săracă în zaharuri;

șilihoie – uliu șorecar;

guzuri – mușuroaie de cărtiță;

rujă – bujor;

a cori – a grebla fânul spre locuri înșorite sau a-l aduna spre claie;

cozâmț – mici insecte din neamul himenopterelor, a căror înțepătură dă senzație de arsură (li se mai spune și *țăgări*-analogie între arsura înțepăturii insectei și cea a scrumului de țigară aprinsă);

întrairlea – fără noimă, lipsit de sens sau logică;

a ștrecăni – a croșeta;

ticlazău – fier de călcat.

nimurug – mic, slab dezvoltat; lipsit de importanță (sinonim cu *nevernic*).

Bazga Toader DorelProza scurtă**Căsuța din harbuz**

Cum se construiește un restaurant pentru amicii de pițigoi!? Se umblă prin grădină ori pe mālăiște! Se ia la ochi un purceluș verde, fraged cu codița încă necoaptă! Se înșfacă duios, având grijă să desfacem ușor vrejurile țepoase. Se apucă vânjos că tu poate crezi că porcușoru e ușuriel, când colo e plin de sâmburi uleișii! Se spală ori se șterge cu o mânășă curată că el săracu o râmât prin țărână vreo două luni! șel mai bun e când dă malaiu-n lapte! Se scrijălește cu-n tăciune ori un băț ascuțit bostănelul ca să vezi pe unde faci tăieturile. Să ia o baionetă de tăiat porcu și se decupează un dreptunghi care va fi ușuța! Apoi se dau două găuri în portiță și două în canatul bostanului! A-grijă să nu te tai la dește! Să bagă două pănuși în fiecare din cele două găurici, simetric, sus și jos drept țățâni! O parte din sâmburii de dovleșel se lasă în el ca să servească drept invitație la motel. Io i-am făcut și un gemuleț pe care-am tremurat șișni grăunți de mālăi ca să vadă ei stelele de omăt și am pus sub ferestruță un năsturel că dacă vine la Parus Major vreo gagică după paprikă să sune cu cioculețu-n el! în rest lucrurile îs clare, cetele astea de puști zburdați cu galbenă burtică și negricioasă crăvățică vor sosi la prima tremurare de ninsoare ca la o chemare pofticioasă spre cantina cu sâmburi de la Sora-soarelui, mālăi, grâu, său, slană fără sare. Ba nu, zău!? Nimeni și nimic nu împiedică, poate doar huliu, pe alți vecini cu aripioare să vină la hrânitoare: pițiguși albaștri, suri, sticleți, scatii, verdeți, mugurari, cinteze de vară și de iarnă, vrăbii de casă ori din cele cu alunite... dacă te prefaci a scăpa sub scădurică ori pervaz niște mere trecute o să vedeți doamne mierle și

Trei povești din Cartea XIII

domni cocoșari. și cine mai știe, cine!? Vorba unui cântecel ce tocma vi l-am spus!

Foaie verde di-un harbuz

Trece-un nouraș pe sus!

Covorul mămuchii

Ș-odată, într-o noapte, câmpul cafeniu verzuliu se făcu alb! Mai alb ca varul, mai alb ca albul ochilor! Și mi se făcu dor de ceva verde, de-o floare mirositoare, de-un fluture dintr-o candoare! Așa c-am adus la mine-n cămăruță țolul mămuchii, două ștergare bătrânești, trei ulcele de porțelan, blide de lut, un părătar ș-o merindare. Și-ndată ca-ntr-o bună dimineață, ca și când ar fi răsărit soarele la fereastră, dar nu afară ci înlăuntrul camerei mele, podeaua, podul și pereții s-au umplut de flori și fiori: trandafiri, toporași, frunze de cerențel, lalele, cicoare. Picături de culori pastelate, tincturi vegetale țășnite din covoare s-au împrăștiate pe fața de masă, pe prosopete, peste perne, peste pătura cu fulgi de nea, pe turnurile de cărți rămase în picioare: Atlasul și Dexul botanic, Plante aromatice, Guide des fleurs sauvages, Dragă Virginia... din cutiile de carton cu măghiran și busuioc abur parfumat s-a strecurat subțiat spre mine, din lemnele învelite cu omăt, așezate cuminte lângă sobă, s-au ridicat arome de lemn ud îmbogățit cu pungi de rășină, gust de măceșele și merișoare zdrobite pe cerul gurii au alunecat în sine. Intră mătă Sigma-n casă. Se pornește-un ciclon! Yuca, Calocephalus, Calumna, Lămâița dansează ușor, lebedele din perdele se leagănă la ușă, o ciocănitore pitică bate darabana-n oblon. Ascuns printre frunze de iederă, șarpele din buza carafei așteaptă ca pe-o ispită strugurii

copti de pe-un colț de carpețică. Printr-un pătrățel gol din colțul tavanului înflorat, lăsat de tataia ca aerisire, prin care-n pruncie credeam că se strecoară sub pat duhul lui Bau-bau, se văd stelele din Ursa Mică! Și-ndată ca-ntr-o noapte bună, ca și când ar fi răsărit la fereastră încă o lună, pământul, cerul și pereții lumii s-au umplut de flori și fiori: trandafiri, toporași, frunze de iederă, gladiole, cicoare. Explodase Cosmosul într-o nocturnă floare.

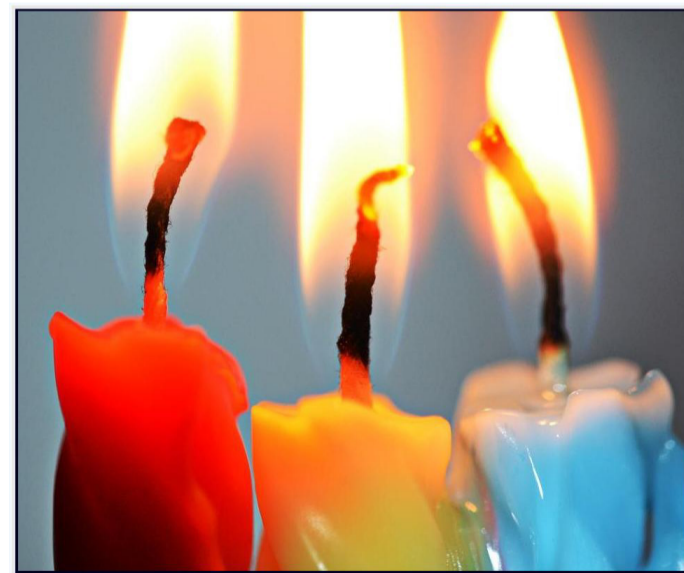
Flăcările tricolorului

Foto.: Ilie Hoza

30 !!!

30 de ani de Libertate! Ce am pierdut, dacă am pierdut?! Ce am câștigat, dacă am câștigat? Cum va fi România peste 30 de ani? Eu am pierdut 32 de ani de Tinerețe, am câștigat 30 de ani de Libertate! Îmi doresc încă 30 de ani de Înțelepciune într-o Democrație Autentică!

Ilie Hoza

Proză

ÎN LEGEA LOR

1

„Păcatul contaminează pământul, iar acesta reacționează subtil, dar repetat, la conduita morală a omului”. Era un citat pe care Emil, până de curând profesor la un liceu teoretic din Borșa, nu știa de unde să-l ia, dar în cuprinsul cărui a găsit un adevăr ascuns, pe care îl scotea la iveală în mod repetat, ca de pe câmpul nelucrat al unei istorii îndepărtate. Făcea aceasta nu atât pentru a scoate în evidență profunzimea gândirii lui, cât pentru a justifica relativități contemporane emuluate din trăiri diverse. Un adevăr care, de data aceasta obișnuia să îl spună în mijlocul oamenilor de afaceri în anturajul cărora intrase de curând, este capabil să pună în lumină chiar forma actuală a scoarței terestre, cu bunele și cu relele ei, într-o antiteză înspăimântătoare și îngrijorătoare în același timp.

- Antiteză? I-a întrebat într-o zi Magdalena, soția lui, ca răspuns la obișnuitele-i momente de filosofare. Cum ai ajuns la această concluzie?

Discuția la care facem referire avusese loc cu mult timp în urmă, când ei se plimbau pe faleza Mării Negre din zona Neptun, în vremurile în care își permiteau concedii lungi și ieftine pe litoralul românesc, în calitate de intelectuali cu statut de bugetar.

- Păi, a continuat Emil, să pornim de la câteva exemple apropiate ochiului nostru: frumosul și urâtul, dragostea și ura, zgârcenia și lăcomia și multe alte stări aflate în antiteză. Nu viețuiesc ele împreună de mii de ani?

- Da, dar numai mintea umană le percepe așa. De unde știi tu că ele există?

- Este adevărat, aș putea spune completându-te, că toate acestea nu sunt prezente decât în mintea omului. Dar dacă omul există și le vede așa, înseamnă că și ele există. De acord până acum?

- Da, de acord. Și ce-i cu asta? Nu cred că ai spus mare lucru. Sau, poate, n-am înțeles eu prea bine unde vrei să ajungi...

- Ei, uite că am spus nu un mare lucru, ci un mare adevăr. Și, dacă stau bine să mă gândesc, cred că și tu bănuiești unde vreau să ajung, pentru că am cuprins în spusele de mai devreme esența teoriei mele. Dar, să-ți explic mai în amănunt unde vreau să ajung: cele două laturi existențiale, binele și răul, multiplicat în mii și mii de forme, viețuiesc împreună, e adevărat, doar în mintea omului, de când acesta a apărut pe pământ. Din modul în care individul uman acceptă și combină cele două linii antagonice, rezultă vectorii directori, cărora unii le spun caractere, iar alții simplu atitudini, dar și priceperi, îndemânări și aptitudini. Sau, dimpotrivă, opusul acestora. Or, toate caracterele, pentru că mie despre caractere îmi place să cred că este vorba aici, toate aceste caractere descriu destine concrete, unele favorabile dar și foarte multe controversate. Așa se face că habitatele umane sunt pline de îngeri și demoni, de înțelepți și măgari...

- Pofiiiim? Ai spus măgari? Nu se poate să aud așa ceva! Magdalena s-a arătat a fi de-a dreptul uimită de ceea ce i-a ieșit din gura soțului ei, pentru că acest cuvânt, care desemna un animal suav, îi crea repulsie ori de câte ori îl auzea pus tendențios pe seama unui biped.

- Da, cum ai auzit, măgari îmi place să le spun unora dintre semenii noștri, cu riscul de a fi pedepsit de către cei care combat discriminarea, dacă ar fi să mă mai asculte și altcineva. Și aș putea să mai dau și alte exemple antagonice, cum ar fi, de pildă hoții și cinștii, sangvinii și colericii, blânzii și agresivii. Mai vrei și altele? Bunii și răii, într-un cuvânt. Mă ascuți?

Dar fără să aștepte un răspuns, Emil a continuat cu aceeași detașare cu care își prezenta de fiecare dată teoriile în fața soției, pe care o credea mai puțin dotată și instruită:

- Toți aceștia la un loc, bunii și răii, cum i-am definit mai devreme, prin urmele pe care le-au lăsat pe scoarța terestră, în mii și mii de ani, au făcut din planetă ceea ce vedem cu toții în momentul de față. Ți-e clar acum?

Acestea erau discuții obișnuite pe care ei le purtau frecvent, pentru a mușamaliza tot mai numeroasele nemulțumiri și neîmpliniri profesionale. Ca dascăl, cu toate că respectul față de elevi și din partea acestora, a fost reciproc și cât se poate de evident în toată activitatea lui didactică, salariul mic și imposibilitatea de a-l completa prin meditații sau activități conexe, îl plasa într-un derizoriu existențial incomod.

- Con de umbră se spune, nu derizoriu. E mai corect așa. Soția îl corecta nu atât din convingere, cât mai ales pentru a-l scoate din starea de depresie înspre care l-a dus lipsa banilor.

- Degeaba încerci să mă consolezi sau să mă corectezi, în realitate nu-mi dau seama ce vrei să insinuezi, pentru că și tu știi că am dreptate. Ce, vrei să spui că toți intelectualii de bună credință nu se află, din punct de vedere material, într-o situație derizorie? A ajuns să fie considerată prostie dorința de a face școală și de a învăța carte și lucru bun să ai puțină carte, tupeu cât încape, dar să te ocupi de afaceri. Privește la toți neșcolii care au avut tupeu și vezi unde au ajuns! Om de afaceri trebuia să mă fi făcut și eu, nu dascăl.”

(va urma)

Avram Grigore

(Fragment din romanul *Boierul*, în curs de publicare)

Dicționar distractiv

A AVEA ACID LA STOMAC – a-l beli jâgul
 A FI NEASTĂMPĂRAT – a avé gujderiță
 ANEXE GOSPODĂREȘTI – cotrofetă
 ANIMAL DOMESTIC BOLNAV – peicat pe grajdi
 APĂ EXTEM DE ADÂNCĂ – piste cap și piste mâni
 AUTOMOBIL RĂBLĂGIT – copârșau pe roți
 BATISTĂ – mușelniță
 BERMUDE – cobeile góle
 CAFEA SLABĂ – apă tâlburată
 CARNIVOR – hăntarnic
 CENTRALĂ ELECTRICĂ – cuptorii une nișe nu poț fașe mâncare, nișe nu poț hodini
 CHIȚIBUȘAR – șișiriș
 CIZME BĂRBĂTEȘTI – șibote de fișiori
 COLANȚI – ștrimpcii săracului
 COMERCIANT ABIL – jâdan
 CURĂȚAT / SPĂLAT / CĂLCAT / ARANJAT – puțului
 DIABETICE – tătișeala fără țucăr
 DIURETICE – pintru mârș afară
 DIETETICE – de-aiestea te țai cân ești de te dus...
 EURO – despărțator de familii
 EXTRATERESTRU – venetic

Dicționar măierean în nuanțe comice

FACEBOOK – înholbare la cipuri
 FAST-FOOD – boldă cu mâncări nesănătoșă
 FOARTE PUȚIN – nimnica tătă
 FOND DE TEN – unsore ca pcelea
 FRUCTE DE CĂLIN – nebunele
 FRUCTE DE PORUMBAR – căcădări
 HAINE SECOND-HAND – bulendre țapate de străini
 HERNIE DE DISC – căpărare de șăle
 IAURT – jântiță la badoc
 IGIENĂ – lună și bec
 INSUFICIENȚĂ RESPIRATORIE – atunși cân gâneșcă te strânje șineva de grumaz
 KETCHUP – zamă de părădaisă
 KIWI – napci cu păr
 LAPTOP – lătunoi
 LĂBĂRȚAT – cotârșit
 LIVING – tindă pintru ospet (asta-i ominie?!)
 MAGICIAN – babă cu bozgone
 MAIERU – China Nouă (arhaism)
 MANSARDĂ – pod fără cărnaț și slănină
 MARO-DESCHIS – căcăniu
 MAȘINĂ DE SPĂLAT – vâltore cu bumb
 NON-STOP – una-ntruna

Interminabilele sensuri ale „NO-ului” ardelenesc:

NODUL – du-l de-aici!
 NOI – acum chiar este
 NOIEMBRIE – te rog cumpără-mi ceva!
 NOMOL – exclamație atunci când s-au cheltuit toți banii la mall
 NONET – a căzut internetul
 NOROIUL – pleacă repede!
 NOROD – mestec gumă
 NOTARE – din toată puterea
 NOUȚĂ – ce ne facem Uță
 (Corneluță, Savetuță etc.)

OM BINE LEGAT – șiotos
 POPCORN – cucuș (pintru că sar în laboș?!)
 PUȚINTEL – tri și ruță
 SCUZĂ LA ACHIZIȚIONAREA UNEI HAINE
 NEGRE – Domne feri de-o mórte...
 SPERANȚA VOTANTULUI – na și ca-n alț ai
 SUPĂ DULCE DE TĂIȚEI – zamă de beteji
 VISCERE – bleohotăi
 WATS-UP – oie-țap

Bazga Toader Dorel

Redactor-șef: ICU CRĂCIUN

Redactori: Viluț Cărbune, Ilie Hoza, Macavei Al. Macavei, Iacob Naroș, Mircea Prahase, Alexandru Rațiu, dr. Lazăr Ureche, Liviu Ursa, Viorel-Daniel Partene.

Acest număr apare cu sprijinul financiar al Primăriei Maieru.

Correspondenți externi: Damaschin Pop Buia (Germania), Alex Pop (SUA)

Precizare: Responsabilitatea materialelor publicate aparține în exclusivitate autorilor.

Adresa redacției: Muzeul Cuibul visurilor Maieru, județul BISTRIȚA-NĂSĂUD

Machetare: Viorel-Daniel Partene

E-mail: icu_craciun@yahoo.com

Tehnoredactare computerizată și tipar: REVOX INTERNATIONAL PROD SRL, Bistrița,

Str. Gen. Grigore Bălan, nr. 25, tel: 0263 231 341 ISSN 1224 - 643

Învățământ

CUIBUL VISURILOR

Sport

Cultură